

Rosborg Sø - N37

Indholdsfortegnelse

	<u>Side</u>
1. Beskrivelse af området	2
1. Beskrivelse af området	2
2. Udpegningsgrundlag.....	2
3. Foreløbig trusselsvurdering	3
3.1 Søer	3
3.2 Vandløb.....	4
3.3 Terrestriske naturtyper	5
3.4 Arter	7
4. Modsatrettede interesser	7
5. Naturforvaltning og pleje	8
6. Nykonstaterede eller nyindvandrede arter og naturtyper	8
6.1 Terrestriske naturtyper	8
6.2 Arter	8
7. Manglende viden og yderligere vidensbehov.....	8
8. Bilag.....	8
9. Kildehenvisning.....	8

1. Beskrivelse af området

Natura 2000-området Rosborg Sø omfatter habitatområde 37 (se tabel 1.1).

Tabel 1.1. Oversigt over habitatområdet, der er inkluderet i denne basisanalyse. For hvert område er områdets nummer, navn og areal (i ha) angivet, ligesom NATURA 2000 områdets samlede areal er oplyst. Kilde: <http://www2.skovognatur.dk/natura2000/>.

Nr.	Navn	Areal (ha)
H37	Rosborg Sø	74
	Samlet Natura 2000 område	74

Natura 2000-områdets samlede areal er 74 ha og består af vandløb, et ukendt antal små søer og ca. 70 ha landareal, jfr. fig. 1.1.

Rosborg Sø-området er den øverste del af Mønsted Ådal. I ådalen har der tidligere været en sø - Rosborg Sø. Søen blev tørlagt i 1868 og forsøgt afvandet omkring 1937. Afvandingen lykkedes imidlertid ikke. Mange af afvandingsgrøfterne kan stadig ses i den tidligere søbund - der i dag henligger som hængesæk under langsom tilgroning af især pil og birk. Området afvandes af et vandløb i den østlige side af dalen. Især langs skrænterne den vestlige og sydlige del af området findes en del arealer med kildevæld.

Habitatområdet indgår i sin helhed i det militære øvelsessterræn Finderup Øvelsesplads. Rosborg Sø har oprindeligt været en sø med åben vandflade, men blev

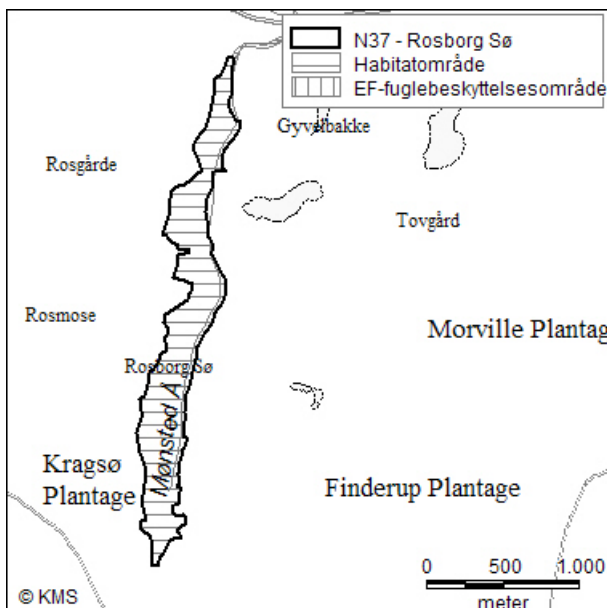

Fig 37-1. Habitatområde 37

Der findes ikke fredede arealer inden for afgrænsningen af habitatområdet ved Rosborg Sø.

Inden for natura 2000-området findes der en række arealer som er beskyttede efter § 3 i Naturbeskyttelsesloven. På kortmaterialet kan man se hvilke arealer der pr. 01-02-07 var registreret som § 3-beskyttede. Det skal bemærkes at § 3-registreringen er en vejledende registrering, og at det til enhver tid er de aktuelle forhold som er gældende. Det er den lokale kommune, der har ansvaret for at vedligeholde § 3 registreringerne.

2. Udpegningsgrundlag

Som det fremgår af tabel 2.1 er habitatområde 37 er udpeget af hensyn til 5 habitat-naturtyper og 2 arter, jfr. tabel 2.2.

Tabel 2.1. Oversigt over de naturtyper, der aktuelt udgør grundlaget for udpegningen af habitatområde 37. ¹⁾ Indgår i NOVANA. * Prioriteret naturtype. For naturtypen vandløb findes der ikke arealberegninger i og med at bedømmelsesgrundlaget for naturtypen består af en station (punkt på vandløbsstrækningen). 1) Data er regionale overvågningsdata, 2) Data stammer fra rapport nr. 120 i Miljøserien 1995: Miljøtilstanden i vandløbene i Fjends kommune, 3) Data stammer fra Rapport udarbejdet for Viborg Amt, 2003: Vegetationsundersøgelse i udvalgte vandløb i Viborg Amt- Skals å, Simested å, Mønsted-Jordbro å, Fiskbæk å, Vorning å og Tange å, 4) Data stammer fra Vandrammedirektivs basisanalyse del 2 for Viborg, Nordjylland og Ringkøbing amter (2005), 5) Data stammer fra NOVANA kortlægningen 2005. Naturtyperne kan ses i kortmaterialet.

Nr.	Naturtype	Forekomster	Areal (ha)	Kilde
3150	Næringsrig sø		Ikke kortlagt	
3160	Vandløb	3	3 stationer	1)2)3)4)
6430	Urtebræmme		Ikke kortlagt	
7220	*Kildevæld ¹⁾	9	5	5)
7230	Rigkær ¹⁾	2	1	5)

Tabel 2.2. Oversigt over de arter, der aktuelt udgør grundlaget for udpegningen af NATURA 2000 områdets internationale naturbeskyttelsesområder. 1) Data stammer fra NOVANA overvågningen 2004, 2) Data stammer fra NOVANA overvågningen 2004-06, 7) Data stammer fra Madsen, A.B mfl. De potentielle levesteder kan ses i kortmaterialet.

Nr	Artsnavn	Antal forekomster/bestånd	Areal (ha)/vandløb (km)	Kilde
1355	Odder (<i>Lutra lutra</i>)	Ukendt	1 ha vandflade + 3,7 km vandløb	1)7)
1528	Gul stenbræk (<i>Saxifraga hirculus</i>)	Max. 6429	0,4 ha	2)

Den geografiske placering af de enkelte naturtyper fremgår af Tilda indberetningerne, og i kortmaterialet er der vist, hvor de enkelte plante- og dyrearter hører til.

I 2004 og 2005 er der foretaget en kortlægning af de terrestriske habitatnaturtyper inden for habitatområderne. Desuden er der gennem årene indsamlet en del data om beskyttede naturtyper i forbindelse med administrationen af naturbeskyttelsesloven. Oplysningerne om søer og vandløb bygger udelukkende på den viden, der er indsamlet gennem årene ved et generelt tilsyn og overvågning, som er udført regionalt og ved det nationale overvågningsprogram. I tabel 2.1 er der vist en oversigt over anvendte data for de enkelte naturtyper. Andet tilgængelige materiale om Natura 2000 området fremgår af litteraturlisten bagest.

3. Foreløbig trusselsvurdering

Forekomsten af arter og naturtyper er beskrevet overordnet på baggrund af de tilgængelige data, og der er foretaget en foreløbig vurdering af truslerne mod arterne og naturtyperne i Natura 2000 området. Truslerne omfatter påvirkninger, hvor der er en begrundet mistanke om, at de har en negativ betydning for naturtilstanden. De største trusler er gennemgået nedenfor for hhv. søer, vandløb, terrestriske naturtyper, marine områder og arter.

3.1 Søer

Der er ingen større søer i habitatområde 37. Der forekommer en del små søer med naturtype 3150 (næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks) i tilknytning til arealer med hængesæk. Samlet søareal udgør ca. 1 ha. Disse er dog ikke kortlagt.

3.2 Vandløb

I habitatområde 37 findes 3 målsatte vandløb/vandløbsstrækninger. Amtet vurderer, at disse vandløb kan kategoriseres som værende naturtype 3260 (vandløb).

Amtets data er imidlertid indsamlet i forbindelse med faunaprøvetagning efter Dansk Vandløbs Fauna Indeks, og er således ofte indsamlet meget tidligt på året i februar og marts måned, hvilket vil sige før en række plantearters vækstsæson. På baggrund af disse data er det derfor ikke muligt, at give en dækkende vurdering af karakteristiske plantearters udbredelse og hyppighed i vandløbene.

I rapporten /3/ er der en god beskrivelse af en rig og forskellig flora i Mønsted Å's hovedløb.

Tilstedeværelsen og arts karakteristisk af diverse fiskearter er kun kendt sporadisk.

Alle oplysningerne, som skal benyttes ved udfyldning af "Bilag 2 (Vandløbs registreringer) til vejledningen til amterne om udarbejdelse af Natura 2000-basisanalyse, Skov- og Naturstyrelsen, 2005" kan findes i Winbio databasen og i fiskeudsætningsplanerne, som Danmarks Fiskeriundersøgelser har udarbejdet /2/.

Generelt kan vandløbene i habitatområde 37 karakteriseres som regulerede vandløb med forholdsvis varierende fysiske forhold. Dette betyder, at på stationer med forholdsvis varierede fysiske forhold, fremstår vandløbene som fauna- og flora rige vandløb.

Trusselsvurdering

I Vandrammedirektivets basisanalyse del II er det for alle målsatte vandløb vurderet om hver enkelt vandløb er i risiko for ikke at overholde den i regionplanen fastsatte målsætning i 2015. I vandrammedirektivets basisanalyse er det desuden vurderet, hvilke påvirkninger der formentlig er årsag til den manglende målsætningsopfyldelse. Vandrammedirektivets risikoanalyse anvendes som en foreløbig trusselsvurdering for vandløbene i habitatområdet.

I vandrammedirektiv sammenhæng arbejdes med følgende trusler B = trusler der kan resultere i en biologisk påvirkning (eks. regulering og tilledning af spildevand), FM = trusler der resultere i en fysisk morfologisk påvirkning, KH = trusler der resulterer i en kvantitativ hydrologisk påvirkning, MFS = miljøfarlige stoffer og sidst N = næringssalte.

Hvis et vandløb i vandramme direktivets basisanalyse del 1, er blevet karakteriseret som enten "reguleret" eller "vedligeholdt", så har man vedtaget, at karakteriserer truslerne imod vandløbet som både B, FM og KH i vandramme direktivets basisanalyse del 2.

I habitatområde 37 er der i vandramme direktivets basisanalyse del 2 foretaget følgende vurdering af de 3 vandløb/vandløbsstrækninger tilstand pr. 22. december 2015:

Tabel 3.2.1. Vurdering af de 3 vandløb/vandløbs-strækninger tilstand pr. 22. december 2015 jf. vandrammedirektivets basisanalyse del 2

Antal vandløb/vandløbsstrækninger	Kategori	Forklaring
-	I a	Det er allerede klart, uden yderligere karakterisering eller overvågning, at gældende regionplan mål nås.
-	I b	Tilgængelige data indikerer ikke risiko for at gældende regionplan mål ikke nås, men kvaliteten og anvendeligheden af de tilgængelige data kan forbedres.
3	II a	Det er muligt, at gældende regionplan ikke nås, men der mangler data til at vurdere dette tilstrækkeligt sikkert.
-	II b	Det er sandsynligt, at gældende regionplan mål ikke nås, men hvor yderligere karakterisering og eller overvågning er nødvendig for at iværksætte foranstaltninger.
-	II c	Der er allerede klart, uden yderligere karakterisering eller overvågning, at gældende regionplan mål ikke kan nås.
I alt 3		

Der henvises til vandrammedirektivets basisanalyse del 2 for yderligere detaljer.

3.3 Terrestriske naturtyper

I forbindelse med kortlægningen af de 2 terrestriske, lysåbne habitatnaturtyper i udpegningsgrundlaget er der foretaget en registrering af udbredelsen af en række naturtype-karakteristiske strukturer. Disse strukturer er delt op i negative og positive strukturer. De positive strukturer er til stede i veludviklede og typiske forekomster af naturtypen under mere eller mindre upåvirkede forhold. Tilsvarende vidner de negative strukturer om en stærkt påvirket naturtype. I felten er strukturernes samlede omfang registreret på en tre-trins skala: udbredte (U), spredte (S) eller ikke tilstede (I).

Trusselsvurdering

Tabel 3.3.1 giver en oversigt over de enkelte naturtypers fordeling i forhold til deres indhold af positive og negative strukturer. Naturtyper med udbredte positive strukturer og ingen negative strukturer er veludviklede naturtyper, som tilsyneladende ikke er udsat for nævneværdige påvirkninger, mens naturtyper uden positive strukturer og udbredte negative strukturer er dårligt udviklede naturtyper, der antagelig påvirkes kraftigt af en eller flere faktorer, der kan forringe naturtypen.

Tabel 3.3.1. Fordelingen af negative og positive strukturer i de polygoner, hvor de enkelte naturtyper er registreret. For både negative og positive strukturer er angivet om strukturerne samlet set er udbredte (U), spredte (S) eller ikke tilstede (I). Antallet af registreringer med hver af de 9 kombinationsmuligheder er vægтет for polygonernes arealer. Strukturernes er beskrevet i Fredshavn (2004).

Strukturer	Negative			Strukturer	Negative		
Positive	I	S	U	Positive	I	S	U
U				U	35	1	
S		87		S	63		
I		13		I			
6230 *surt overdrev				7220 kildevæld			

Af tabel 3.3.1 fremgår, at på naturtypen 6230 har 87 % af arealerne spredte hhv. positive og negative strukturer. De positive strukturer på denne naturtype er angivet som forekomst af store fritliggende sten, forekomst af engmyretuer og enkeltstående træer og buske med fodpose. Disse strukturer angiver alle en lang og kontinuert drift uden betydende fysiske indgreb. De negative strukturer på denne naturtype angives som næringsberiget og domineret af kvælstof-elskende plantearter som rajgræs, kvik, agertidse, fuglegræs og enårig rapgræs. Forekomst af disse arter viser at området er påvirket af kvælstof. Der er registreret tydelig gødskningspåvirkning på mindre end 10% af arealerne så de registrerede tegn på kvælstofpåvirkning tyder på at påvirkningen kan være luftbåren.

Naturtypen 7220 har hovedparten af lokaliteterne spredte positive strukturer og samtidig ingen negative strukturer. De positive strukturer på denne naturtype er angivet som udskillelse af tuf (kalk) og/eller rig mosflora mens de negative strukturer er angivet som udtørring og tilgroning med høje urter og/eller vedplanter. Data fra feltregistreringen tyder på at en stor del af arealerne med kildevæld er tilgroet med høje urter.

Data fra feltregistreringen tyder på at arealer med hængesæk (7140) har en høj vandstand (gyngende bund), men til gengæld er de domineret af ret høj vegetation. Især den sydligste ende af det store område med hængesæk er under kraftig tilgroning med Birk og Pil.

Data fra feltregistreringen tyder på at rigkærene (7230) har en høj trykvandstand, hvilket er positivt, men til gengæld er de præget af næringsstofbelastning.

Tilgroning

Tilgroning kan vurderes ud fra områdernes udnyttelse til græsning / høslet, vegetationens højde, dækningsgraden af vedplanter og forekomst af negative strukturer, der har relation til tilgroningen. I forbindelse med kortlægningen er behovet for plejeindsats vurderet, jfr. 3.3.2.

Tabel 3.3.2 Kategorierne af plejeindsatser

Kategorier	Indsatsens omfang
1.	Ingen indsats nødvendig
2.	Mindre indsats i en kortere årrække
3.	En større indsats i en kortere årrække
4.	Betydelig indsats i en længere årrække
5.	Omfattende og langvaring indsats

I tabel 3.3.3 er opgjort et behov for plejeindgreb, svarende til kategori 3 eller større indsats.

Tabel 3.3.3 Arealer i de enkelte habitatnaturtyper, hvor der skønnet behov for pleje svarende til kategori 3 eller mere. Antal områder, samlet areal med plejebøvhov og areal med plejebøvhov i % af det samlede areal med naturtypen i habitatområde 37.

Naturtype	Antal områder	Areal (ha)	% af samlet areal med naturtypen
6230	7	2	50
7140	2	53	100
7220	8	2	80
7230	2	1	100

Der er ved registreringerne vurderet, at 6230 (surt overdrev), 7140 (hængesæk), 7220 (kildevæld) og 7230 (rigkær) har behov for en større plejeindsats i en kortere årrække eller større plejeindgreb.

Data fra feltregistreringen viser, at kun en meget begrænset del af overdrevene (6230), af arealer med hængesæk (7140) og ca. halvdelen af arealer med kildevæld er afgræssede og at især de våde dele af de ikke afgræssede arealer er ved at gro til i høje urter og træer.

Invasive plantearter

De invasive arter hører ikke naturligt hjemme i den danske natur. De er typisk blevet indført af mennesket og mange af dem er efterhånden blevet et stort problem, fordi de spreder sig til naturområderne. Her kan de danne store bestande og derved fortrænge det naturlige plante- og dyreliv.

Det er ikke registreret invasive arter under kortlægningen.

Arealmæssige ændringer

Det er ikke muligt ud fra registreringerne at vurdere om der er arealmæssige ændringer i form af f.eks. arealmæssige reduktioner e. lign..

3.4 Arter

Odder

Bestand:

Rosborg Sø er ret uforstyrret af mennesker, og odderen har uden tvivl en fast bestand tilknyttet de øvre dele af Mønsted Å, men ikke nødvendigvis inden for habitatområdet. Under de landsdækkende undersøgelser foretaget af DMU i 1984-86, 1991 og 1998 er arten konstateret i Mønsted Å på strækningen gennem Rosborg Sø. Arten blev desuden eftersøgt ifm. NOVANA-overvågningen i foråret 2004, men ikke inde i habitatområde 37. Amtets vurdering er, at der er en god mulighed for, at der findes en fast bestand af odder i området.

Foreløbig trusselvurdering:

Odderen er fortsat truet af rusefiskeri, menneskelige forstyrrelser og trafik, men den evt. bestand tilknyttet habitatområde 37 vurderes umiddelbart at være robust og stabil og er næppe truet af de nævnte faktorer.

Potentielt levested: Potentielle nuværende og fremtidige levesteder ses på kortmaterialet. Alle vandløb og småsøer er taget med. Det potentielle levested vurderes at udgøre op til ca. 3,5 km vandløbsstrækning og 1 ha søflade fordelt på to mindre søer, hvoraf den ene er en kunstig aneddam.

Gul Stenbræk

Bestand:

I forbindelse med NOVANA overvågningen er arten eftersøgt i alle væld langs vestsiden af Rosborg Sø i august 2004 og 2005, men arten er alene fundet i ét ret afgrænset væld på ca. 0,4 ha (fig. 37.1528). Arten skulle tidligere være fundet andre steder i området, men observationerne har ikke kunnet bekræftes, og arten er ikke genfundet under NOVANA-overvågningen.

Antallet af individer i udvalgte år fra 1984 til 2006 fremgår af tabel 3.4.1.

Tabel 3.4.1 Optælling af Gul Stenbræk.¹⁾formentligt underestimeret

År	Antal
1984	3000
1988	250 ¹⁾
1998	2089
2004	4429
2005	6429
2006	3956

Om fremgangen er reel er usikkert, idet der dels er sket ændret i optællingsmetoden, dels er der naturlige udsving i antallet af blomstrende skud de enkelte år imellem.

Voksestedet ligger på et militært ejet areal og afgræsses af kreaturer.

Foreløbig trusselvurdering:

Manglende afgræsning kan bevirke tilgroning med høje stauder og pil og dermed risiko for bortskygning. Bortset fra et par enkelte pilebuske, der bør fjernes, er voksestedet p.t. i en gunstig plejetilstand.

Potentielt levested

Det aktuelle levested ses på kortmaterialet, men det kan ikke helt udelukkes, at arten med tiden vil kunne etablere sig til flere nærtliggende vældområder. Det aktuelle levested udgør ca. 0,4 ha med væld.

4. Modsatrettede interesser

Der ses ikke at være modsatrettede naturinteresser i området.

5. Naturforvaltning og pleje

Der har i flere omgange været undersøgt om det kunne lade sig gøre delvis at genskabe den tidligere sø på stedet og der er i 2006 blevet lavet en forundersøgelse ved Feldborg Statsskovdistrikt med henblik på genskabelse af søen. Der er opstillet 3 scenarier med forskellige vandstande. Der er taget hensyn til at områdets udpegningsgrundlag, herunder især den helt unikke bestand af gul stenbræk ikke vil blive berørt af projektet.

Der er ikke indgået MVJ-græsningsaftaler i området.

6. Nykonstaterede eller nyindvandrede arter og naturtyper

6.1 Terrestriske naturtyper

Af tabel 6.1 fremgår, hvilke naturtyper, som er registreret, men ikke indgår i udpegningsgrundlaget, arealstørrelsen og antallet af lokaliteter for hver naturtype.

Tabel 6.1 Naturtyper, som er registreret, men ikke indgår i udpegningsgrundlaget, arealstørrelsen og antallet af lokaliteter for hver naturtype. *Prioriteret naturtype. 1) Data stammer fra NOVANA kortlægningen 2005

Nr.	Naturtype	Forekomster	Areal(ha)	Kilde
4030	Tør hede	1	<1	1)
6230	*Surt overdrev	9	4	1)
7140	Hængesæk	2	53	1)

6.2 Arter

Under NOVANA overvågningen af blank seglmos (*Hamatocaulis vernicosus*) blev arealer ved Rosborg Sø gennemgået. Arten blev dog ikke fundet, men det kan ikke udelukkes at den kan forekomme i området.

Der er i øvrigt ikke registreret nye arter eller naturtyper i området ifm. kortlægningen og udfærdigelse af basisanalysen.

7. Manglende viden og yderligere vidensbehov

Søer: Som i vandrammedirektivets basisanalyse indgår kun de særskilt målsatte søer og søer over 5 ha. Alle vandhuller og småsøer mangler derfor i denne basisanalyse.

Vandløb: I vandrammedirektivets basisanalyse indgår kun målsatte vandløb, alle øvrige vandløb mangler derfor i denne basisanalyse.

Der er ikke gennemført fiskeundersøgelser i vandløbene i habitatområdet med henblik på at bestemme tilstedeværelse og udbredelse af lampret m.v.

Terrestriske naturtyper:

Naturtyper i udpegningsgrundlaget udover de 18 NOVANA naturtyper er ikke kortlagte eller kun sporadisk.

8. Bilag

Kort over naturtyper og arters udbredelse kan ses i kortmaterialet.

9. Kildehenvisning

- 1: Miljøtilstanden i vandløbene i Fjends kommune, rapport nr. 120 i Miljøserien, 1995.
- 2: Udsætningsplan for tilløb til Lovns bredning og Hjarbæk fjord. Nyeste udgave findes på www.DFU.dk.
- 3: Vegetationsundersøgelse i udvalgte vandløb i Viborg Amt- Skals å, Simested å, Mønsted-Jordbro å, Fiskbæk å, Vorning å og Tange å. Rapport udarbejdet for Viborg Amt, 2003.
- 4: Vandrammedirektiv basisanalyse del 2 for Viborg, Nordjylland og Ringkøbing amter. 2005
5. Skov- og Naturstyrelsen 2000, Handlingsplan for bevarelse af den truede planteart Gul Stenbræk (*Saxifraga hirculus*).
6. Fredshavn (2004). Teknisk anvisning til kortlægning af terrestriske naturtyper.
7. Madsen, A. B., Christensen, N. & Jacobsen, L. (1992): Odderens (*Lutra lutra*) forekomst i Danmark i 1991 og udviklingen i bestanden 1986-1991.-Flora og Fauna 98:47-52
8. Skov og Naturstyrelsen (2001): Finderup Øvelsesplads, Drifts og plejeplan 2001-2015. (www.skovognatur.dk/NR/rdonlyres/9087947C-0E29-4148-A3E4-7382DDB8C955/18682/Finderupplan.pdf)